

VIER GENERATIES FAMILIE VAN OSS EN DE JOODSE BEGRAAFPLAATS OISTERWIJK

Inleiding

In 1872 vestigt Jacob van Oss (1832-1902) zich in Oisterwijk. Hij is afkomstig uit Vierlingsbeek en is de eerste van de familie Van Oss die op de Joodse Begraafplaats in Oisterwijk begraven is.

In totaal vier generaties van de familie van Oss vinden op deze begraafplaats in Oisterwijk hun laatste rustplaats.

Leden van alle vier de generaties speelden een belangrijke rol bij het bestuur van de Joodse gemeente en/of de Joodse begraafplaats.

1. Alexander van Oss (1796 – 1870) X Rebekka de Vries (1798 – 1857)

Alexander van Oss is op 24 mei 1796 te Nijmegen geboren als zoon van Jacques Levi en Fronika Amsels. 1 juli 1811 heeft Jacques Levi de familienaam Van Oss aangenomen en zijn voornaam veranderd in Jacques Louis. Ook Alexander krijgt de familienaam Van Oss.

Op 16 december 1825 trouwt Alexander te Vierlingsbeek met Rebekka de Vries. Rebekka is 28 oktober 1798 te Vierlingsbeek geboren als dochter van Simon de Vries en Rebekka Markus.

Alexander en Rebekka krijgen negen kinderen die allemaal in Vierlingsbeek zijn geboren.

Diverse akten vermelden koopman of winkelier als beroep van Alexander. Vanaf 1859 wordt debitant in loterijbriefjes als beroep genoemd.

Naam			Leeftijd	Geboren		Overleden	
				Datum	Plaats	Datum	plaats
Frederike van Oss	♀	1.1	80	18-10-1826	Vierlingsbeek	25-03-1907	Rotterdam
Sara van Oss	♀	1.2	45	25-10-1827	Vierlingsbeek	28-8-1873	Tilburg
Levi van Oss	♂	1.3	78	12-11-1829	Vierlingsbeek	13-10-1908	Werkendam
Jacob van Oss ¹	♂	1.4	70	11-1-1832	Vierlingsbeek	4-10-1902	Vierlingsbeek
Marcus van Oss	♂	1.5	77	13-5-1833	Vierlingsbeek	9-6-1910	Vierlingsbeek
Fronika van Oss	♀	1.6	69	2-2-1836	Vierlingsbeek	22-1-1906	Vught
Johanna van Oss	♀	1.7	45	30-5-1837	Vierlingsbeek	31-1-1883	Nijmegen
Rosetta van Oss	♀	1.8	70	15-11-1839	Vierlingsbeek	14-4-1910	Oss
Simon van Oss	♂	1.9	0	17-3-1843	Vierlingsbeek	25-3-1843	Vierlingsbeek

Tabel 1 Kinderen van Alexander van Oss en Rebekka de Vries.

1.4 Jacob van Oss (1832 – 1902) X Judith van der Heijden (1842 – 1908)

Jacob van Oss is op 11 januari 1832 te Vierlingsbeek geboren als vierde van in totaal negen kinderen van Alexander van Oss en Rebekka de Vries.

Jacob was 'vleeschhouwer' te Vierlingsbeek. In 1872, Jacob was toen veertig jaar, trouwt hij in Oisterwijk met de dertigjarige Judith van der Heijden. Judith is op 9 november 1842 te Oisterwijk

¹ Geel gemarkeerde personen in de tabellen zijn begraven in Oisterwijk.

geboren als de middelste van zeven kinderen van Machiel van der Heijden en Catharina van Zwanenberg. Vader Machiel was vleeschhouwer van beroep. Judith is een achterkleindochter van Salomon Simon, een van de aartsvaders van de Joodse gemeente te Oisterwijk.

Jacob en Judith gaan eerst in de Grootestraat te Vierlingsbeek wonen. Op dit adres worden ook de oudste drie van in totaal zes kinderen geboren.

Naam			Leeftijd	Geboren		Overleden	
				Datum	Plaats	Datum	Plaats
Betsy van Oss	♀	1.4.1	69	10-2-1874	Vierlingsbeek	12-2-1943	Auschwitz
Emanuel van Oss	♂	1.4.2	49	29-7-1876	Vierlingsbeek	27-10-1925	Middelburg
Alexander van Oss	♂	1.4.3	63	18-7-1877	Vierlingsbeek	29-7-1940	Oisterwijk
Catherina van Oss	♀	1.4.4	41	7-9-1879	Oisterwijk	20-8-1921	Amsterdam
Samuel van Oss	♂	1.4.5	57	27-6-1881	Oisterwijk	1-8-1938	Beek-Ubbergen
Johanna van Oss	♀	1.4.6	66	2-9-1884	Oisterwijk	23-6-1951	Nijmegen

Tabel 2 Kinderen van Judith van der Heijden en Jacob van Oss

In 1878 (?) verhuist het gezin naar Oisterwijk waar het in de Kerkstraat (Kerkeind) gaat wonen. Machiel van der Heijden, de vader van Judith heeft hier zijn slagerij. Jacob gaat als vleeschhouwer in deze slagerij werken. Op dit adres worden de drie jongste kinderen geboren.

Jacob wordt actief in het Israëlitisch kerkbestuur in Oisterwijk. In 1885 vertegenwoordigt hij het Israëlitisch kerkbestuur in het bestuur van de in dat jaar opgerichte Israëlitische Begraafplaats Oisterwijk. Jacob wordt secretaris-penningmeester, welke functie hij tot aan zijn dood in 1902 vervult.

In de algemene vergadering van de Israëlitische Begraafplaats Oisterwijk wordt hij drie maanden na zijn overlijden als volgt herdacht:²

Hoogst treurig is de aanleiding van deze bijeenkomst, omdat u geroepen zijt om een plaatsvervanger te kiezen voor wijlen de heer Jacob van Oss, die plotseling uit zijn aardchen werkkring is weggerukt. Niet alleen, dat zijn overlijden een gevoelig verlies was voor hem zoo dierbare echtgenoot en kinderen, ook uwe Vereeniging heeft in den braven afgestorvene een valijnerig(?) en accuraat Secretaris-Penningmeester te betreuen. Vanaf de oprichting toch van de Israëlitische Begraafplaats heeft hij deze functie vervuld met hart en ziel naar zijn beste krachten, vol toewijding en met angstvallige nauwgezetheid. De belangen der Vereeniging, voor wier totstandkoming hij in 1885 zich gaarne vele offers getroostte, waren hem dierbaar geworden en zijn dit gebleven, totdat de onverbiddelijke dood zijn welbesteed leven plots afsneed. Met diepen weemoei in het harte hebben wij zijn stoffelijk omhulsel begeleid naar diezelfde Begraafplaats, aan welke instandhouding de overledene bij zijn leven zooveel tijd en moeite heeft gewijd. Moge hij daar veilig rusten en in hoogere gewesten zijn welverdiend loon ontvangen, ook voor datgene wat hij ten behoeve van het Genootschap heeft verricht. God zij zijn edele ziele genadig!

Ten bewijze van volle instemming met het gesprokene verhieven de aanwezigen zich van hun zetels, om daarmee tevens een gepaste hulde te brengen aan de nagedachtenis van hun verdienstelijk Bestuurslid.

Vervolgende deelde de waarnemende voorzitter mede dat het Bestuur gemeend had geen beter blijvend monument voor de ontslapene te kunnen oprichten en erkenning voor zijn verdiensten te kunnen uitspreken, dan door zijn oudst inwonende zoon, den heer Alex van Oss als nummer 1 van de vacature te plaatsen.

² Bron: Notulenboek Israëlitische Begraafplaats Oisterwijk

foto 1 Jacob van Oss (zittend rechts), Judith van der Heijden (zittend links) Alexander van Oss (staand)

Judith van der Heijden overlijdt in 1908, vijfenhalf jaar na haar man. In het Weekblad voor Israëlitische Huisgezinnen³ stond naar aanleiding van haar overlijden het volgende:

Voor haar kinderen een liefdevolle, zorgzame moeder, voor hare verwanten een beminneenswaardig familielid, was zij voor elk, die hare woning binnentrad, de gulle gastvrije huisvrouw. Was het dan te verwonderen, dat bij hare ter aardebestelling. Van heinde en ver ruime deelneming betoond werd. Zelfs bij hare – meest Rooms-Katholieke - dorpsgenoten had zij zulk een goede roep, dat op het oogenblik dat de lijkstoet het sterfhuis verliet, de doodsklok van de R.K. Kerk begon te luiden.

Het schijnt dat Judith in het jaar van haar overlijden, dus in 1908, de niet meer in gebruik zijnde Joodse synagoge in Oisterwijk heeft verkocht.

1.4.3 Alexander van Oss (1877 – 1840) X Sara Haas (1882 – 1943)

Alexander van Oss is 18 juli 1877 te Vierlingsbeek geboren als derde kind van Jacob van Oss en Judith van der Heijden. Kort na zijn geboorte verhuist hij met zijn ouders naar Oisterwijk waar zijn vader in de slagerij van zijn opa Machiel van der Heijden als vleeschhouwer gaat werken. Ook Alexander wordt vleeschhouwer in het bedrijf van zijn vader in de Kerkstraat. Ze hebben daar een hondenkar waarmee het vlees werd rondgebracht.

Ook zijn jongere broer Samuel (1881 – 1938) wordt slager, waarschijnlijk in hetzelfde bedrijf als Alexander.

In 1902 overlijdt Jacob van Oss plotseling en volgt Alexander zijn vader op in de slagerij.

³ Weekblad voor Israelietische huisgezinnen, 1 mei 1908

Ook in het Bestuur van de Israëlitische Begraafplaats volgt Alexander zijn vader op. Aanvankelijk als secretaris-penningmeester, later als voorzitter. Evenals zijn vader blijft hij deze bestuursfuncties vervullen tot aan zijn dood.

foto 2 Alexander van Oss

foto 3 Sara van Oss - Haas

Alexander trouwt op 13 januari 1910 met Sara Haas uit Strijen. Sara is daar op 13 april 1882 geboren als dochter van de veehandelaar Jacob Haas en Rachel Zwarenstein. Sara is het op een na jongste kind en heeft 11 broers en zusters.

Na hun huwelijk gaan Alexander en Sara in Oisterwijk wonen. Eerst in de Kerkstraat en vervolgens in 1919 verhuizen ze naar de Burgemeester Verwielstraat.

Alexander en Sara krijgen twee kinderen, Jacob en Robert.

Naam			Leeftijd	Geboren		Overleden	
				Datum	Plaats	Datum	Plaats
Jacob van Oss		1.4.3.1	76	4-11-1910	Oisterwijk	11-6-1987	Amsterdam
Robert van Oss		1.4.3.2	64	15-3-1914	Oisterwijk	22-10-1978	Oisterwijk

Tabel 3 Kinderen van Alexander van Oss en Sara Haas

foto 4 Robert, Sara en Jacob van Oss

foto 5 Robert, Alexander en Jacob van Oss

29 juli 1940, net twee maanden na het huwelijk van zijn zoon Robert, overlijdt Alexander plotseling aan een hartstilstand. De weduwe Sara blijft alleen achter in de woning boven de slagerij aan de Lind.

Op 31 december 1941 besluit Sara naar Amsterdam te vertrekken. Daar verblijft zij bij haar zus Eva op het adres Scheldestraat 135/II. De precieze reden waarom Sara Oisterwijk heeft verlaten is niet bekend. Volgens kleindochter Marijke is haar oma door de Duitsers gedwongen naar Amsterdam te verhuizen.

In Amsterdam wordt Sara opgepakt en begin maart 1943 samen met haar zus Eva overgebracht naar Westerbork waar ze beiden op 4 maart 1943 aankomen en direct worden ondergebracht in barak 67, de strafbarak. In deze barak worden degenen vastgezet die de anti-Joodse maatregelen overtreden hebben. De meeste strafgevallen-zijn onderduikers of mensen die de plicht tot het dragen van de Jodenster niet hebben nagevolgd. Zes dagen later, op 10 maart 1943 worden zij vanuit Westerbork overgebracht naar Sobibor, waar zij op 13 maart 1943 worden omgebracht.

Van de elf broers en zusters zijn er voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog al zeven overleden. Naast Sara komen nog drie van haar zusters in de vernietigingskampen om het leven. Slechts één zuster overleeft de oorlog.

Op 14 oktober 2021 is voor Sara van Oss-Haas een struikelsteen gelegd op de Lind waar ooit de slagerij Van Oss heeft gestaan. Kleindochter Marijke is hierbij aanwezig.

1.4.5 Samuel van Oss (1881 – 1938) X Schoontje van der Laan (1891 – 1942)

Samuel (Sam) is op 27 juni 1881 in Oisterwijk geboren als vijfde kind van Jacob van Oss en Judith van der Heijden.

Sam trouwt 20 januari 1917 te Assen met Schoontje Victoria van der Laan. Sam was toen 35 jaar oud en was slager te Oisterwijk. Schoontje is 12 augustus 1891 te Assen geboren. Ze was tien jaar jonger dan Sam.

Het huwelijk blijft kinderloos en houdt slechts 12 jaar stand. Eind 1929 wordt door de rechtbank te Maastricht het vonnis van de echtscheiding uitgesproken. Sam en Schoontje wonen ten tijde van de echtscheiding in Sittard waar Sam dan slager is.

Op 1 augustus 1938 is Sam op 57-jarige leeftijd te Beek-Ubbergen overleden. Volgens de akte van overlijden woonde hij toen in Oss en was slager van beroep. Op 3 augustus 1938 is hij op de JBO te Oisterwijk begraven. (Graf nr. 149)

Schoontje is hertrouwd met Levie Parser. Beiden zijn op 15-10-1942 door de Nazi's in Auschwitz om het leven gebracht.

1.4.3.1 Jacob van Oss (1910 – 1987)

Jacob van Oss is op 4 november 1910 in de Kerkstraat te Oisterwijk geboren als oudste van twee zonen van Alexander van Oss en Sara Haas.

foto 6 Jacob van Oss

Jacob volgt een militaire carrière. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog is hij 1e luitenant 17. Depot Bataljon Infanterie bij de Palm-kazerne Bussum. Na de capitulatie in mei 1940 wordt hij gedemobiliseerd. In mei 1942 moeten alle Nederlandse officieren zich bij de Duitsers melden en worden zij gedeporteerd naar het krijgsgevangenkamp Stanislau, een plaats in het zuidwesten van de Oekraïne. Tijdens zijn detentie heeft Jacob tekeningen gemaakt.

Na de bevrijding weer terug in Nederland geeft hij zich op om als vrijwilliger naar Nederlands-Indië te gaan. Toen hij na een aantal jaren weer terugkwam in Nederland werd hij in Oisterwijk, begeleidt door de drumband Taxandria, feestelijk onthaald.

Weer terug in Nederland zet hij zijn militaire loopbaan voort. Hij eindigt zijn carrière als luitenant-kolonel.

Jacob was erg muzikaal. Zo heeft hij de drumband van de Palm-kazerne te Bussum opgericht.

Jacob woonde in Amsterdam waar hij in 1987 op 76-jarige leeftijd aan een aneurysma overleden is. Jacob was ongehuwd, maar had wel een vriend.

1.4.3.2 Robert van Oss (1914 – 1978) X Ruth de Levie (1915 - 1975)

Robert van Oss is 15 maart 1914 in de Kerkstraat te Oisterwijk geboren als jongste van twee zonen van Alexander van Oss en Sara Haas. In 1919 verhuist het gezin naar de Burgemeester Verwielstraat.

Tijdens het carnaval in 1939 leert hij in Den Bosch de 23-jarige Ruth de Levie kennen. Ruth is op 21 juli 1915 te Oldenburg, een plaats in het noordwesten van Duitsland, geboren. Ruth is de dochter van Herman de Levie (1890 – 1942) die geboren is in het Groningse Wildervank en van Helene Josephs (1893 – 1942) die geboren is in het plaatsje Jever, eveneens gelegen in het noordwesten van Duitsland. Ruth heeft een drie jaar oudere broer Louis (1918 – 1944).

Ruth haar droom was dokter te worden, maar de komst van Hitler maakte dit onmogelijk. In 1933 vertrekt Ruth naar Groningen om daar een opleiding tot costumière te volgen. Vanuit Groningen verhuist ze naar Amsterdam waar ze bij een zaak in haute couture gaat werken.

In 1936 komen ook haar ouders en broer naar Nederland en vestigen zich in 's-Hertogenbosch aan de Citadellaan 59. Haar vader die veehandelaar was heeft gekozen voor 's-Hertogenbosch omdat daar ook een veemarkt was. Ruth gaat weer bij haar ouders wonen en begint in de stad een mode-atelier.

foto 7 v.l.n.r. Bob van Oss, Ruth de Levie, Helene de Levie - Josephs, Herman de Levie en Louis de Levie.

Ruth en Robert trouwen op 24 mei 1940, twee weken na de Duitse inval, in 's Hertogenbosch. Ze gaan in Oisterwijk wonen waar Robert slager is. Ruth gaat er als costumière aan de slag.

foto 8 Ruth de Levie en Robert van Oss (24-05-1940)

Naarmate de oorlogsjaren verstrijken worden de omstandigheden voor joden als Robert en Ruth steeds slechter. Zij besluiten naar Zwitserland te vluchten. 23 september 1942 vertrekken zij en reizen gescheiden naar Frankrijk. In Parijs ontmoeten zij elkaar weer. Na een verblijf van een kleine twee weken in Parijs vertrekken Robert en Ruth richting Zwitserland. Na een avontuurlijke reis waarbij ze eerst een keer vanuit Zwitserland worden teruggestuurd naar Frankrijk, vinden ze uiteindelijk toch een schuilplaats in Zwitserland. In december 1944 wordt daar dochter Marijke geboren. Na de capitulatie van de Duitsers arriveert het gezin op 1 augustus 1945 weer in het ondertussen bevrijde Oisterwijk. Omdat hun huis nog bezet was door een familie die geëvacueerd was in verband met de ontplofte munitietrein, gaan ze tijdelijk in een pension aan de Gemullehoekenweg wonen.

Naast de in Zwitserland geboren dochter Marijke wordt in 1947 in Oisterwijk Marcel Alexander geboren.

Naam			Leeftijd	Geboren		Overleden	
				Datum	Plaats	Datum	Plaats
Marijke Leonie van Oss	♀	1.4.3.2.1	78	18-12-1944	Montreux (Z)	13-02-2023	Den Bosch
Marcel Alexander van Oss	♂	1.4.3.2.2		24-3-1947	Oisterwijk		

Tabel 4 Kinderen Robert van Oss en Ruth de Levie

In 1946 heropent Robert De slagerij op de hoek van de Lind en de Burgemeester Verwielstraat,

foto 9 Slagerij Van Oss

vernoemd naar de persoon die tijdens de Tweede Wereldoorlog burgemeester van Oisterwijk was. Geslacht wordt er in een ander pand aan de Burgemeester Verwielstraat. Robert slacht ook wel bij boeren.

foto 10 Hotel Modern

In 1960 zijn Robert en Ruth gestopt met de slagerij en zijn toen een hotel, Hotel Modern en een cafetaria begonnen.

Naast Robert is ook Ruth actief in de zaak. Eerst in de slagerij en later in het hotel en de cafetaria. Dochter Marijke zegt veel respect te hebben voor haar moeder Ruth. Zij heeft zich “de blubber” gewerkt. Zij kwam uit een welgestelde familie en had de ambitie om geneeskunde te gaan studeren, maar door haar vlucht uit Duitsland en de oorlog veranderde haar leven.

Na de dood van zijn vader Alexander die voorzitter was van de Israëlitische Begraafplaats Oisterwijk, neemt Robert na de oorlog de zorg voor de Joodse Begraafplaats in Oisterwijk over. Er was niemand anders die dit nog kon doen.

Ruth is in 1975 op 59-jarige leeftijd overleden aan maagkanker. Zij overlijdt enkele maanden voor de geboorte van haar tweede kleinkind.

In 1978, drie jaar na het overlijden van zijn echtgenote Ruth, overlijdt Robert op 64-jarige leeftijd plotseling aan een acute hartstilstand, net zoals zijn vader Alexander.

1.4.3.2.1 Marijke van Oss (1944-2023) X Hans Wagenaar

Marijke Leonie van Oss is op 18 december 1944 te Montreux in Zwitserland geboren als oudste kind van Robert van Oss en Ruth de Levie. Haar ouders zijn in 1942 voor de nazi's naar Zwitserland gevlucht. In augustus 1945 keert ze met haar ouders terug in Oisterwijk.

In 1971 trouwt Marijke in Oisterwijk met Hans Wagenaar. Marijke en Hans gaan in Den Bosch wonen. Vervolgens verhuizen ze naar Vught en ten slotte keren ze weer terug naar Den Bosch.

Marijke en Hans krijgen twee kinderen; een zoon en een dochter.

foto 11 Marijke Wagenaar - van Oss

Als Robert van Oss in 1978 komt te overlijden neemt Marijke de zorg voor de Joodse begraafplaats van haar vader over. Op een gegeven moment is zij enig bestuurslid van de Vereniging Israëlitische begraafplaats Oisterwijk. Sinds 2016 is de Oisterwijkse begraafplaats, evenals die in Vught en Eindhoven, eigendom van de Stichting Joods Begrafeniswezen Brabant. Marijke was voorzitter van deze stichting. Daarnaast was Marijke ook bestuurslid van de in 2012 opgerichte Stichting Behoud Joodse Begraafplaats Oisterwijk.

Marijke is op 13 februari 2023 in Den Bosch overleden. Op 15 februari 2023 is Marijke op de Joodse Begraafplaats in Oisterwijk begraven naast de graven van haar ouders en haar oom.

foto 12 Marijke naast het graf van haar moeder.

foto 13 Graf van Marijke Wagenaar-van Oss naast de graven van haar ouders en haar oom

1.8.1 Sientje van Os (1877 – 1943) X Isaac van Leeuwen (1865 – 1943)

Sientje van Os is op 27-2-1877 te Oss geboren als dochter van Hartog van Os en Rosetta van Oss (1.8), de zuster van Jacob van Oss.

Sientje van Os is in 1930 getrouwd met de koopman Isaac van Leeuwen.

Isaac van Leeuwen was eerder gehuwd met Rachel Frijda (1871-1927). Rachel Frijda is begraven op de Joodse Begraafplaats te Oisterwijk (graf nr. 160).

Sientje van Os en Isaac van Leeuwen zijn op 2 juli 1943 door de nazi's in Sobibor vermoord. Voor hen is een gedenksteen geplaatst op de Joodse Begraafplaats te Oisterwijk.

In Den Bosch zijn voor hen struikelstenen geplaatst bij Van der Does de Willeboissingel 35.

foto 14 Gedenksteen Sientje van Os (1877-1943) en Isaac van Leeuwen (1865-1943), graf nr. 159

foto 15 Henriette van der Heijden (1842 - 1908) graf nr. 118

foto 16 Jacob van Oss (1832 - 1902) graf nr. 119

foto 17 Alexander van Oss (1877 - 1940) graf nr. 102

foto 18 Samuel van Oss (1881 - 1936) graf nr. 149

foto 19 Robert van Oss (1914 - 1978) graf nr. 91

foto 20 Ruth de Levie (1915 - 1975) graf nr. 92

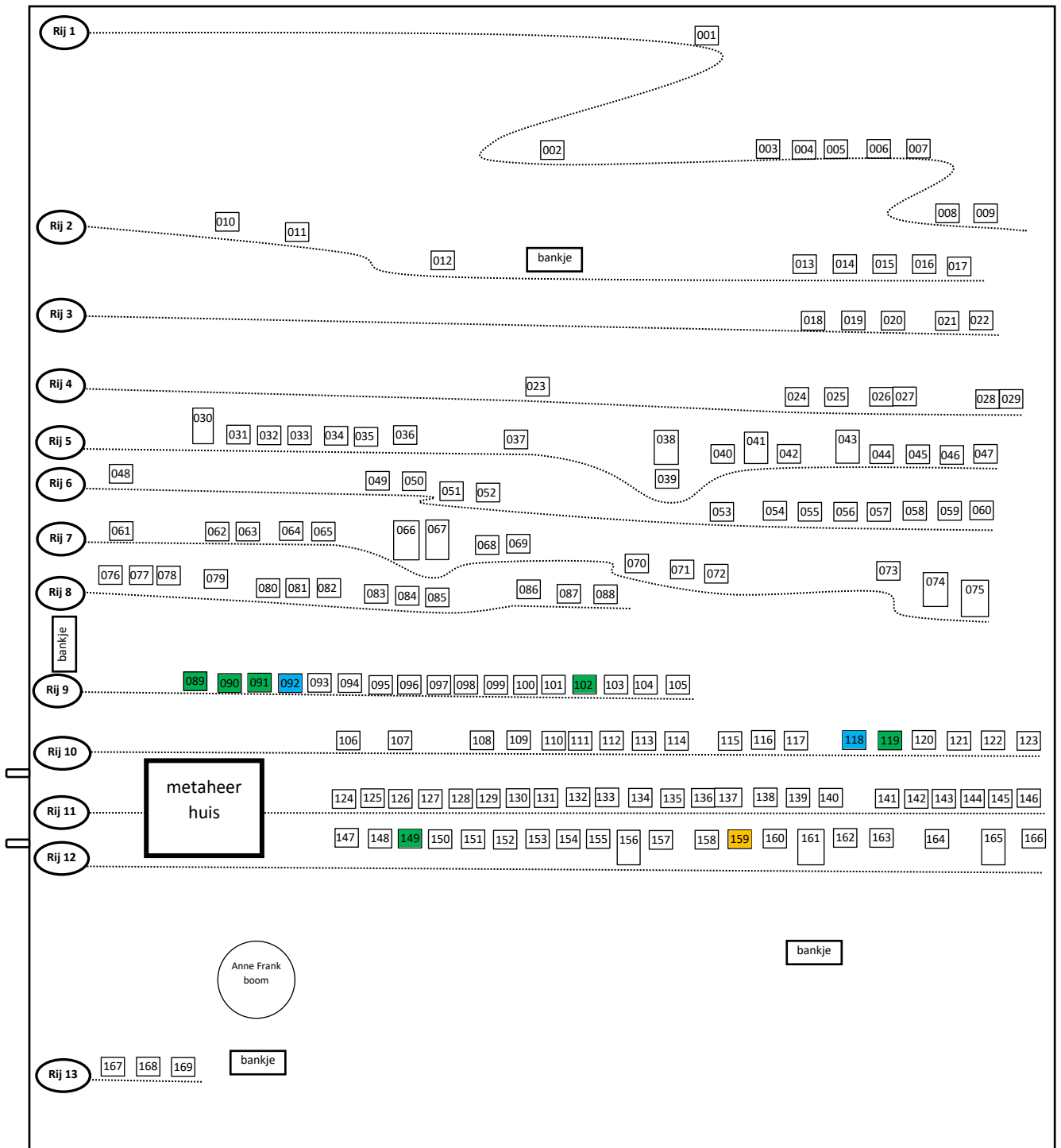

foto 21 Jacob van Oss (1910 - 1987) graf nr. 90

foto 22 Marijke van Oss (1944 - 2023) graf nr. 89

Vier generaties familie van Oss en de Joodse Begraafplaats Oisterwijk (versie 15-12-2023)

Groen = nakomelingen familie Van Oss
 Blauw = getrouwd met nakomelingen familie Van Oss
 Geel = gedenksteen slachtoffer van de nazi's

Vier generaties familie van Oss en de Joodse Begraafplaats Oisterwijk (versie 15-12-2023)

Grafnr.	Stenenarchief		
119	(154)119	Jacob van Oss (1.4)	1832 - 1902
118	(154)118	Judith (Henriette) van der Heijden (1.4)	1842 - 1908
102	(154)092	Alexander van Oss (1.4.3)	1877 - 1940
149	(154)149	Samuel van Oss (1.4.5)	1881 - 1938
159	(154)159	Sientje van Os (1.8.1)	1877 - 1943
159	(154)159	Isaac van Leeuwen (1.8.1.)	1865 - 1943
90	(154)104	Jacob van Oss (1.4.3.1)	1910 - 1987
91	(154)103	Robert van Oss (1.4.3.2)	1914 - 1978
92	(154)102	Ruth de Levie (1.4.3.2)	1915 - 1975
89	(154)105	Marijke van Oss (1.4.3.2.1)	1944 - 2023

Vier generaties familie van Oss en de Joodse Begraafplaats Oisterwijk (versie 15-12-2023)

Parenteel van Alexander van Oss

